

VILÁGJELEK – MAGYAR VONATKOZÁSOKKAL*

Tisztelt Varga Mihály Miniszter Úr, Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!*

Az első szó legyen a köszöneté! Köszönöm a bizalmat, amellyel megtiszteltek, hogy ezt a kiállítást megnyithatom. A vélt okáról még szólni fogok.

Kunkovács László ebben a körben aligha szorul bemutatásra.

Engedjenek meg, bemutatkozásként, egy kis magyarázatot! Való, hogy a *Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Tudományos Gyűjteményeinek* igazgatója vagyok, ám jelen alkalommal talán mérvadóbb az a körülmény, hogy néprajz-régészet szakot végeztem, **László Gyula** tanítványának mondhatom magam, s hosszú éveken át folytattam néprajzi kutatómunkát, amelynek eredményei, részben, nyomtatásban is megjelentek.

Az etnofotográfia, a kulturális-, illetve vizuális antropológia egyik legjelesebb magyarországi mesterének köszönhetően ez alkalommal az Urál, a Tien-San és Jakutföld által határolt hatalmas térségbe, Belső-Ázsiába látogathatunk. Mint a kiállítás címe is jelzi, ezúttal világeleket mutat be, ősi motívumokat Kirgizisztánból, Mongóliából, az orosz föderáció részét képező Altaj Köztársaságból, Baskortosztánból (mi inkább Baskíriaként ismerjük), a Hakaszföldről és a minuszinszki medencéből, a Tuva Köztársaságból, a Szaján hegységből és Jakutföldről, a Léna mellett.

„Oly távol vagy tőlem és mégis közel”. Az imájával Istenhez forduló István király szájából hangzanak el ezek a szavak. A híres rockoperánkból vett idézet erre az alkalomra is alkalmazható.

Kunkovács László egy korábbi, *Táltoserő* címen bemutatott kiállításának kísérszövegében ezt írta:

Kunkovács László könyvének címlapja

„...a Kiskunságtól Mongólia túlsú végéig terjedő egybefüggő síkságon azonos fűfajták nőnek, hasonló életformát kialakítva. Az eurázsiai sztyeppeövezet nyugati csücske épp nálunk van, itt a Nagy-Alföldön.”

Ugyanott a távolságról ezt mondja: „A mikro- és makro-rotarományok karnyújtásnyira, Tibet és Rosszpuszta egy szinten vannak. A világ vége és közepe ugyanott lehet. A távolságok nem számítanak...”

A földrajzi távolsággal úgy van az ember, hogy mennél mélyebben tekint a múltnak kútjába, annál inkább zsugorodik az.

Minderről meggyőződhetünk, ha megtekintjük ezt a kiállítást.

Időben és térben irdatlan távolságokat járhatunk be. Beléphetünk az Urál hegység barlangjaiba, ahol messzi korok embereinek alkotásai láthatóak a falon, megcsodálhatjuk a kazahsztáni Tamgali csodás sziklavészeit, amelyek 2004 óta a világörökség részét képezik, ellátogathatunk a mongol puszták álló ún. szarvasos kövekhez, s megtekinthetjük a Léna folyó melletti sziklák véseit.

Mint a kiállító fogalmaz: „A sziklavészetek mélyen elgondolkoztatják az embert: itt nincs képaláírás. Világnyelv ez a kép-beszéd, helyi dialektusokkal.” Így tanít bennünket Kunkovács László, aki azt is megállapítja: „A sziklarajz-képtárban föltárul előttünk hajdani világgépünk.”

A világgép, amelynek emlékeit a sziklavészeteken látjuk, nyilvánvalóan a szóbeli hagyományban is élt.

Óhatatlanul arra gondol ilyenkor az ember: milyen kár, hogy a miénk elveszett, s csak elszórt nyomait találjuk a szóbeliségben és képi ábrázolásokon... **Arany János**, amikor ezt sajnálkozva említi, a verses epikára gondolt, s ennyiben megállapítása ma is érvényes.

A tavaly megjelent *Világ-Vitéze* c. kötet azonban azt tanúsítja, hogy, ha prózai formában is, de a hősepika a közel múltig élt a magyar szóbeli hagyományban. Az anyagot egy, akkortájt, a múlt század 70-es éveiben harmincvahány éves, cigány származású magyar ember, a néhai **Busa Viktor** őrizte meg, és szerénységemnek adatott meg, hogy azt feljegyezze és közreadja.

A helyszín, Tompa Mihály szép kifejezésével élve, közös „szülőföld”-ünk, Gömörország, azon belül Rimaszécs és Baracca, a gyűjtő otthona, ahol az örökséget átadta, ránk bízta.

Azért szólok erről, mert ennek az egyedülálló anyagnak a legjobb párhuzamai Belső-Ázsiában lelhetők fel, azoknak a mongol és török népeknek a hagyományában, akiknek az emlékeit a kiállító Kunkovács László évtizedek óta igyekszik a fotográfia eszközeivel, konok következetességgel megörökíteni s bemutatni.

Számos olyan világeleket mutat be, amelyek magyar népünk körében is ismertek. Mindenek helyett következzen három példa!

* Elhangzott Budapesten, a Magyarság Házában, 2017. március 3-án.

Magyarság HÁZA

Egy évtizedes Ázsia-járásom közben kerestem fel betűvetés-feltalálása előtti könyvtárat, amely elképesztő időfaktorkba vezet, s még jóformán ki sem nyitottuk. A sziklavészek útjai jöbbséjk előttünk az emberiség gondolkodása és eredendő tisztasága.

Kunkovác László

A Magyarság Háza tisztelettel meghívja Önt
KUNKOVÁCS LÁSZLÓ
Kossuth-díjas fotóművész, néprajzkutató

VILÁGJELEK

című, Belső-Ázsia és Szibéria sziklarajzait és népeletét bemutató kiállításának megnyitójára és Világjelek című könyvének bemutatójára.

Időpont:
2017. március 3.
(péntek) 17 óra

Helyszín:
Magyarság Háza – Kosztolányi terem
(1014 Budapest, Szentháromság tér 6.)

A vendégeket köszönti:
Csibi Krisztina,
a Magyarság Háza igazgatója

Felkért ünnepi szónok:
Varga Mihály,
nemzetgazdasági miniszter

A kiállítást méltatja:
Baki Péter,
a Magyar Fotóművészek Szövetségének elnöke

A kiállítást megnyitja:
B. Kovács István, múzeológus,
a Szlovákiai Református Keresztélyen Egyház
és Szombati Egyházi Gyűjtemények igazgatója

A könyvet bemutatja:
M. Lezsák Gabriella régész
és Somfai Kara Dávid kulturális antropológus

Közreműködők:
Sipos Mihály (hegedű)
és Kardos Mária (ütőgardon)

A kiállításához kapcsolódóan
2017. május 12-én 17 órakor
esti beszélgetés és tárlatvezetés Kunkovác Lászlóval.

A kiállítás ingyenesen megtekinthető 2017. június 25-ig.
www.magyarsaghaza.net • www.mimagyarok.hu

Mi, magyarok

BETHLEN GÁBOR
Alapítvány

A kiállítás plakátja

Tamgaliban, de másutt is felfedezi az életfa vagy világra ábrázolását. A kozmikus világlátás példájaként említi, hogy „*az Altajban és Tuwában a dobot kifeszítő merevítés tején gyakran emberarcot látunk kifjaragva. Jelentése: kítárt karú ember a világmindenség kellős közepén.*”

Ilyen kítárt karú emberre emlékezett az a világmindenség is, ahol a Gömörben felfedezett magyar hősepika története játszódik. A három vertikális világgréteget átfogó Világ-Fájának a koronája, az Ég-Világ az emberi fejet idézi, a fa törzse, amely a nyaknak (és gerincnek) felel meg, a középső, Föld-Világot két részre osztja. A balra /nyugatra eső „innen-ső” fél-világ a főhős otthona, a jobbra / keletre fekvő „túlsó” fél-világ pedig riválisát uralja. Nem kell hozzá nagy képzelő-erő, hogy ennek mintájaként az ember bal, illetve jobb vállát azonosítsuk. Hasonlóképpen, az alsó világ előképeként az emberi test mell- és hasi része szolgált. Folytathatnám, de ez most nem feladatom... csupán a kiállító Kunkovác László pontos és fontos megfigyelését, illetve a gondolkodásmód közelségét szerettem volna hangsúlyozni.

A tuvák földjén dokumentálhatta a kerecsensólyom ábrázolását. Az általunk turulként ismert madárról megtudjuk, hogy „*a Mongol-Altajban költ a legkeletebbre, és hazánk nyugati szélén, a Soproni-hegységben van a legnyugatibb költőhelye*”. Lehet-e szebb és kifejezőbb szimbóluma az összetartozásnak?!

Ennek is megvan a párhuzama a gömői hősepikában. Gyakorta találkozunk benne azzal a mozzanattal, hogy

a hősök, összeütve két bokájukat, két tenyerüket, madár-alakot öltenek. Egy helyen utal is, milyen madárról van szó: sólyomról.

Művészet vagy tudomány? Szoktuk feltenni a kérdést. A Kunkovác László esetében hajlamos vagyok a megosztást sugalló vaglyagosság helyett inkább így fogalmazni: művészet és tudomány, hisz mindkettő (pontosabban az utóbbinak az ún. „társadalomtudományi része”) ugyanarról szól: a teremtett Emberről, rólunk, arról, hogy mennyire vagyunk képesek a konkrétan meglátni és megláttatni az egyetemet.

S még valamit látni, érezni a képeken: a Lélek sűgását. A képek érzelmet, elfogultságot tükröznek. Helyénvaló is ez, hisz az elfogultatlanság csak a Teremtő kiváltsága. Mi, emberek, hogyan is lehetnénk önmagunktól függetlenek?!

Hölgyeim és Uraim!

Ennyit szerettem volna a mai alkalommal elmondani. Szívemből köszöntöm a 75. életévét betöltő Kunkovác Lászlót, Önöknek pedig köszönöm a meghallgatást.

A kiállítást ezennel megnyitom, és szép élményeket, tartalmas gondolatokat kívánok. Egyben engedjék meg nekem, hogy tisztelem jeleként átnyújtsam a kiállító tudós-művésznek az emlegetett, magyar hősepikát tartalmazó könyvet.

(B. Kovács István)